

Recensioner

Den fjärde månaden

Stockholms
Fria
Tidning

Lördag 17 november

Angeläget drama om hedersvåld

TEATER

Den fjärde månaden

Av: Björn Boström och Odysseateatern
I rollerna: Tualisa Rangström, Anders Berg
Regi: Alejandro Vivanco
Scen: Teater Tre, Rosenlundsgatan 12
Pågår: T o m 1 december

Odysseateatern arbetar med scenkonst i form av talteater, musikteater och andra former för sceniska uttryck. I synnerhet vill gruppen lyfta fram ämnen som speglar samtiden, ofta komplexa och kontroversiella ämnen. I aktuella *Den fjärde månaden* diskuterar man i form av ett kammerspel ämnen som berör hedersrelaterat våld.

Handlingen kretsar kring en ung man som har suttit i fängelse i åtta år. Vid frigivningen får han besök av en ung kvinna som visar sig vara hans syster. Att de står varandra nära förstår man, men så snart samtalet kommer in på det förflutna hamnar de i konflikt.

Under samtalets gång framträder scener ur det förflutna och så småningom klarnar det för åskådaren vad som har inträffat. Därefter utvecklas pjäsen till att bli en resa mellan dröm och verklighet.

Det är ett rykande aktuellt tema som återspeglas och Odysseateatern beskriver en komplicerad situation där det ofta är lätt att döma. Samtidigt ger de röst åt förövaren och den situation som förelåg när gärningen framkallades.

Scenerna växlar skickligt mellan tid och rum, något som regissören åstadkommit med enkel men uttrycksfull scenografi som ger inramningen en instängd, fängelseliknande stämning, och

som också kan symbolisera utanförskapet i en främmande kultur. Scenens utformning understryker i sin stramhet de båda syskonens marginalisering i både det främmande samhället och gentemot den egna familjen, som tidigare betydtt så mycket men vars betydelse urholkats genom flykten till ett annat land.

Tualisa Rangström och Anders Berg är mycket övertygande i Odysseateaterns kammerspel *Den fjärde månaden*. FOTO: JENNI PORKKA

Anders Berg har i sitt språk lagt in lite lagom antydning till Rinkebysvenska för att illustrera broderns invandrarbakgrund och hans svårighet till anpassning. Han gör detta på ett bra sätt, utan att överdriva.

Tualisa Rangström lyckas väl med sin tolkning av den undergivna och samtidigt starkt frihetslängtande system. Hon undviker Rinkebysvenskan helt, kanske för att markera att systemen är den som har anpassat sig bäst till det nya samhället. Både systemen och brodern har hamnat i ett utanförskap som slutligen leder till tragedi.

I pjäsens styrka ligger den oväntade upplösningen som hela tiden ligger i luften. Manusförfattaren väntar tålmodigt med att servera poängen ända till slutet och uppnår på så sätt maximal effekt.

Med logisk säkerhet, utan utvikningar, närmar sig pjäsen sin kulmen där författaren på ett enkelt och effektivt sätt knyter ihop berättelsen. Den fjärde månaden är en väl uppbyggd pjäs som för fram ett angeläget budskap och de båda skådespelarna är mycket övertygande. Ett starkt drama som verkligen kan rekommenderas.

Jens Wallén

Äkta om hedersrelaterat våld

☑ Tipsa en kompis om den här artikeln

CHILIS BETYG

Foto: Jenni Porkka

En ung man har suttit i fängelse i åtta år. Idag skall han bli fri. En ung kvinna kommer på besök. Det är hans syster. Ur deras samtal förstår vi att de älskar varandra oerhört mycket men ändå kommer i konflikt när hon ifrågasätter det han gjorde, det som fick honom att tillbringa åtta år av sitt liv i fängelse.

Där börjar *Den fjärde månaden*, pjäsen som tar på sig den svåra uppgiften att se hedersvåld ur en förövares sida.

Jag satt stel som en pinne på teaterbänken och försökte vänja mig vid skådespelarnas teatraliska sätt att tala. Det kändes fel, en pjäs om hedersrelaterat våld, skriven av Björn Boström, spelat av Anders Berg och Tuva-Lisa Rangström. Hur skulle de kunna ge en bild av hedersvåld? Med sitt högravande scen-tal, så obetong som det bara kan bli.

Men snart satt jag som på nålar och med tårar i ögonen. Kanske var det lika bra att det inte gjordes något krystat försök att använda ett ungdomligt språk. Det blir lätt töntigt.

Istället blev det mänskligt. Inte ett invandrarproblem, utan ett mänskligt problem. Inget svartvitt dilemma, precis som verkligheten.

Pjäsen blev en resa jag aldrig hade väntat mig. Handlingen gick framåt genom återblickar bakåt, och inte förrän på slutet föll alla bitarna på plats. Ett drama slash thriller.

Och när man inte längre märker att man sitter på en obekvämlig bänk och ser på riktiga människor istället för en stor skärm, och skiter i att man snörvlar så de som sitter bredvid hör ... Då har skådespelarna lyckats.

Den fjärde månadens scenografi fascinerade mig. Hur man med så enkla medel lyckas säga så mycket. Alla fiffiga små attiraljer som dyker upp från ingenstans och spelar en stor roll i handlingen. Snyggt, överraskande och smart i sin enkelhet.

I slutändan kändes det mer äkta än jag kunde tro. Och viktigast, pjäsen berör. Tror du att du är tuff? Gå se *Den fjärde månaden*, så får vi se.

Av: Juliana Alonso

Den fjärde månaden är producerad av Odysseateatern, läs gärna mer om teatern och pjäsen på www.odysseateatern.se. Pjäsen ska ut på turné på skolor runt om i Sverige. Har du tur är din skola en av dem som får besök!

Stark dialog om hedersproblematik

Den fjärde månaden av Björn Boström

På en nästan rekvisitatom scen utspelar sig detta drömska drama. Scenen är mörk. Skådespelarna klädda i svarta kläder. Innanför Alinas kappa skymtar något vitt. Så är det också med ytterkanterna på den rektangel som markerar gränsen mellan det instängda och friheten. Ett starkt ljus lyser någonstans upp det mörka. Ändå är färgerna just svarta eller vita. Antingen eller. Kanske är det som handlingen.

Alina och Josef är syskon. Josef sitter i fängelse sedan åtta år. Dramat tar vid den dag han ska bli fri. Som syskon står de mycket nära varandra. Farligt nära men ändå väldigt långt ifrån varandra. Alina är kvinna. Josef är man. En fundamental skillnad som för med sig att två liv i samma miljö ändå blir helt olika. Deras mentala verkligheter är därför så skilda att de trots närheten aldrig riktigt kan mötas. Familjens värderingar är orubbliga. Trots att föräldrarna inte längre är vid liv styr deras värdesystem syskonens liv.

Men enligt Alina är värderingar bara påhittade av människor och därför möjliga att förändra. Josef är av annan åsikt. Kanske är det därför han är kapabel. Att döda den syster han samtidigt älskar över allt annat på jorden.

Dramat visar på den inneboende paradoxen, att det inom varje människa ryms sidor som hela tiden står i skarp konflikt med varandra. Och att dessa när som helst kan skena iväg åt ett oväntat håll. Hat och kärlek kämpar ständigt sida vid sida. Josef mördar inte sin syster bara av kärlek, han mördar också på grund av kärlek. Hennes kärlek till någon annan. Med detta grundtema behandlas det svårföränderliga som finns i varje människas värdegrund. Och vilken makt värderingar har över en människas liv. Hur vi definierar oss själva utifrån vårt värdesystem och hur handfallna vi är utan detta. Pjäsen tycks därför vilja säga; att försöka förändra en människas värderingar kan liknas vid att försöka ändra någons tankesätt och djupaste identitet.

Gestaltningen är rå, naken och avskalad. Dialogen rapp och tempot högt. Trots den verklighetsnära handlingen är pjäsen hela tiden öppen för tolkning. Vad är dröm, vad är verklighet? Och går det ens att avgöra detta i det verkliga livet. Orden är viktiga. Dialogen kräver därför hela tiden ett aktivt deltagande från åskådarens sida. Särskilt för att hänga med i allt som skett efter och innan, detta berättas nämligen till största delen i texten inte i handling. Jag upplever den komprimerade spelformen som befriande, allt på en gång och sedan ingenting.

Fakta:

Den fjärde månaden av Björn Boström

Scen: Odysseateatern gästspelar på Teater Tre

Premiär: 9 november 2007

Regi: Alejandro Vivanco

Scenografi, kostym och ljus: Mattias Marklund

I rollerna:

Tuvalisa Rangström och Anders Berg

Recenserad av Rebecca Haridi
Epost: rebecca.haridi(at)teaterstockholm.se

I FÄNGELSE. Tuvalisa Rangström och Anders Berg.

Foto: JENNI PORKKA

Hedervärda offer

TEATER

DEN FJÄRDE MÅNADEN | Av Björn Boström | Regi Alejandro Vivanco | Odysseéteatern

Efteråt frågar jag grabbarna bakom mig:

- Tyckte ni att den var bra?
- Nä.
- Varför inte det?
- Gillar inte teater.
- Var det inget som var bra?
- Venne. (= Jag vet inte.)

Men jag tror inte att dessa bägge elever var representativa för publikens nior och gymnasister. Åtminstone tyder diskussionen efteråt, säkert ledd av socionomerna Dilek Baladiz och Emre Gungör ("Shoo på er!"), på ett större engagemang. Man talar om att kallas hora - eller manshora -, om den hederskultur som var en skamkultur i Sverige förr, om tjejer - och killar - som blir bortgifta av släkten, om att pjäsens två syskon råkar komma från en serbisk, kristen familj.

Bror och syster spelas kraftfullt, ibland våldsamt, av Anders Berg och Tuvalisa Rangström. I första sce-

nen ska han just frigges från åtta års fängelse och systemen är där på besök. Snart nog förstår vi att hans brott har med systemens handlingar att göra. Att hon förebrår honom det, och att han fortfarande klandrar sin förvisso älskade syster för att ha vanhedrat familjen och dess traditioner.

En ruskig historia spelas upp i scener som växlar mellan dåtid och vad som förefaller vara nutid.

Perspektivet är förövarens: ovanligt, snyggt och smart. Visar till exempel att även förövaren är offer och öppnar för frågan om huruvida han verkligen hade något val. Kanske är det faktiskt synd om killen? Jo, några av eleverna i salongen tycker det. Andra inte. En tredje söker kompromisser och möjliga lösningar.

Föreställningen funkar. *Den fjärde månaden* lär beröra många flera tonåringar när den far på turné över Sveriges skolor nästa år. (= Jag vet det.)

Nina Lekander

nina.lekander@expressen.se